

Convé indicar ací mateix que, en lloc de *guitza*, l'ús predominant en català ha estat el de *coça*, i ja des de temps antic. Avui és aquest el mot general; i, en contrast amb la història recent de *guitza*, *coça* ja es documenta força en el S. xv, en Isabel de Villena i un altre autor del xv (valencià?) i altres del xvi (també possiblement valencians); avui s'usa pertot, almenys en tots els parlars del Sud de les Alberes. No deixa, doncs, de semblar estrany que la llengua literària moderna hagi condemnat l'ús de *coça*, que el DFa. va excloure, i que des de començaments de segle hagi estat rebutjat per la major part dels diccionaris. La raó forta en aquest sentit no és pas l'existència de *guitza*, més limitada, sinó la impossibilitat, almenys en aparença, d'explicar fonèticament en la nostra llengua la forma del mot, si ve del ll. CALCEM 'taló', tal com en vénen els it. *calcio*, *calce*, cast. *coz*, port. *couce*. Es degué dir primerament *una coç* (com se sent encara localment, sobretot en terra valenciana),⁶ però plural *les coces* (cf. *les messes* < MESSES), i d'aquest s'extragué el singular analògic en *-a* (*coça*), que *AlcM* no documenta fins un segle més tard que el plural.⁷

Però si el canvi de *-ALC-* en el cast. *coz*, port. *couce*, correspon a la fonètica d'aquests idiomes, no és pas legítim en català, on *-alc* havia de conservar-se. Un castellanisme d'aquest nivell semàntic i social, amb data tan antiga i caràcter tan general, fóra, però, sorprenent, i més no havent-hi cap concurrent en la llengua clàssica. ¿Pensarem que la influència aragonesa-castellana se superposà a un ús valencià-balear de *nisaga mossàrab*? Això fóra raonable, en principi, i no desdium de la procedència dels més antics testimonis; però hem d'esperar que CALCE en mossàrab donés *-alc-*, i seria forços suposar que un mossàr. *cauèes* o *couèes* s'adaptà a la fonètica catalana i castellana, substituint la *ç* per la *ç* i acabant de tancar *ou* en *o*; més aviat, però, esperaríem que donés llavors *ò* oberta i no pas *kòs* amb *o* tancada, com ho és; cf. *òbi* de ALVEUM, que potser també és mossàrabisme, però en *òbi* la *o* oberta atenua l'objecció. La *o* tancada es deuria, doncs, precisament a una forma dialectal en *-ou-*. De tota manera, aquesta explicació no ens satisfà gaire.

N'hi hauria per pensar que en català es partí d'una forma *CŪLCE, variant de llatí vulgar, deguda a la influència de la degradació vocàlica llatina en diversos mots de la mateixa família: *DĪSCŪLCEUS* en lloc de *DĪSCĀLCEUS* 'descalç' (romanès *descuț*, i formes anàlogues en venecià i paduà antics, reto-romànic des del Friül i el Comèlic fins a Val Mustair i Baixa Engadina, i logudorès *iskultu*); d'altra banda, *INCULCARE* i *CONCULCARE* al costat de *CALCARE*, *RECVLCEARE junt amb *RECALCEARE* (*REW*, 2662, 7135a). És tractaria, doncs, d'un cas com el de *CLŪDERE* reemplaçant *CLAUDERE*, o *CUPERE* extret de *RECVPERARE*, que deriva de *CAPERE*. L'evolució fonètica fóra llavors natural: *ILLA* *CŪLCE > la *co(l)ç*, *les coces*, amb reducció de *-olç* a *-oç* (*poltre* > *potro*). És veritat que també costa una mica de creure en aquesta forma de llatí vulgar, estant limitada al català. Però tanmateix és racional de creure-ho així.

En conclusió, i deixant de banda aquests petits problemes de forma, cal trobar almenys excessiva la condemna absoluta de *coça*, preconitzada pels «puristes»; que més que res devia fundar-se en el fet que *coça* coincidís amb el cast. *coz*, i *guitza* se n'apartava: raó inadmissible.

DERIV.: *Guitar* (supra); *guitzada*. *Guitar*; *guitarra*; *guitarria* mall. 'impertinència' (BDLC x, 421). *Guitzeri* per encreuament, amb ANDE(R)RIS, del mot +*guitza* que en el Cardener usen per a un ferro d'aquesta mateixa forma però que a Lladurs (1964) posaven com a prolongació dels cremalls. *Guitzet*. *Guitzo*. *Reguitar* 'tirar guitzes' (en Víctor Català etc.). D'un encreuament d'aquest amb el sinònim *repetnar* (ja repetidament en Eiximenis) surten *reguitar* [segle XIV, *Fasset*], i *reguitnament* en els *Scachs* de Cèsul [S. xv].

Manacorí *guitzoneta*, amb el seu equivalent mall. general *gatxoneta*, menorq. *gatxona* i *gatxoneta*, que designen un infant o persona petita i bellugadissa, i també la nimfa de certes papallones (sens dubte pels moviments sorprenents que fa de tant en tant aquest petit cos, aparentment mort); a Mallorca a la *gatxoneta* o *guitzo*. (*estar a la ~*) és estar en posició d'assegut però sostenint-se només damunt els peus (= cast. *en cucullillas*), evidentment pels moviments bruscos que ha de fer la persona que es troba en aquesta posició inestable, per tal d'aguantar-s'hi (pogué contribuir-hi influència d'ACATXAR). *Gatzumba* 'coça' a la comarca de Tortosa i Baix Ebre (Paüls, Ulldecona, GaGirona, *Voc.*, 389); *AlcM*, per un evident error d'interpretació, ha entès *coç* d'Ulldecona com si fos *cos* < CORPUS.

De *coça*: «*cocejar* tirar *coça*», 1507 Busa-Nebr.; *cossejat*, aproximadament 'espeuetat', MrnVayreda, *Sang Nova* iv, ix, 302.

De *guit* vénen els derivats sense *-z-* que s'han indicat a dalt. També *guitó* emp. que el meu pare of a Torroella de Fluvià (1898) «aprenent de l'eugasser, que *toca* quan aquest no hi és, i porta les eugues a la closa»; Ruyra va usar-lo en un sentit com 'abjecte' o 'servil': «LISETA (*al públic*): Si en coneixeu algun, d'aquests marits *guitons*, / meneu-lo cap aquí, que li darem lliçons!» (*O. C.*, p. 1434). Corresponen al fr. ant. *guiton* i it. *guittone* «fannullone» (> cast. antiq. *guitón*, S. XVIII); bc. a-nav. *giton* 'canalla' (Azkue, *Supl.*, s. v.). I el compost *guitinyoc* berg. (+ *nyoc*).

¹ Inadmissible citar per a això la *Comèdia* d'Andreu Febrer, que no està en català sinó en italià xampurrat (l'accentuació *guitzó* per l'it. *guitzo* és un disbarat). — ² Sanchis Guarnier, *Canyis*, p. 153. El que veig, però, a les *Canyissaes* (p. 59) és una forma un poc alterada: «que me s'ha 'ganxat aquí, entre'l llo-mo y el rinyó, un doloret que me fa la *guinsa*», que ha passat d'aquí al murc. *guinsa* (GaSoriano, s. v.). — ³ *Lexik. a. d. Kat.*, 81, cf. BDC ix, 98. També cercava aquest origen a *reguitzell* [DTO. 1641: «Afartament a *reguitzell*, atequite [= la locució *a-té-qui-té*] barbata. *Saturitas, satietas*»: Verdaguier: «Los Atlants ressurten en bàquic *reguit-*